

Thuis in het oefenen

Interview met Roel Munniks

Roel Munniks (53), in de functie van secretaris tien jaar lang steunpilaar van de Nederlandse Antroposofische Vereniging, treedt op 27 april tijdens de jaarvergadering terug als bestuurslid. De periode 'Munniks' wordt hiermee afgesloten. Roel Munniks kan zich nu geheel wijden aan zijn hartstocht, de euritmietherapie. Marcel Seelen zwaait hem uit in het openingsinterview.

Marcel Seelen

In deze namiddag is het stil in de sobere woonkamer. Het zachte zonlicht wordt gefilterd door de vitrage. De koffiegeur uit de keuken verspreidt zich. Op een kast staan drie kleine figuren. Aan de vleugels herken ik de hand van de kunstenaar. Het zijn drie engelen van Rick ten Cate. Op tafel ligt een boek, De tijd zal het leren van Christopher Nolan. De autobiografie van een lichamelijk zwaar gehandicapt kind. Roel Munniks komt binnen en serveert de koffie. Een jongensachtige man van 53. Tijdens het praten zoekt hij zorgvuldig naar woorden en soms schiet hij vrolijk in de lach. Heel bijzonder zijn de gebaren die zijn spreken voortdurend begeleiden. Hij kan zijn armen strekken als een boer die zaait op het land, soms vouwt hij de handen verstillend samen, als een monnik in gebed.

Bestuur

Als bestuur hebben jullie de nodige discussie veroorzaakt met het racismerapport. Hoe kijk je daarop terug?

'Het racismerapport heeft juist voor heel weinig discussie gezorgd. Behalve een aantal mensen dat duidelijk tegen de conclusies van het rapport was en dat ook kenbaar heeft gemaakt, is er in de Antroposofische Vereniging zelf helemaal niet over gediscussieerd. We hebben open kaart gespeeld en vooral buiten de vereniging heeft dat veel winst opgeleverd.'

Maar zorgde het racismerapport niet voor veel opschudding in het bestuur?

'Nee, het is ook niet zo dat het lang duurde voordat de kogel door de kerk was. De informatie kwam op tafel na onderzoek van al die voordrachten en de conclusies lagen erg voor de hand. Er heerste verder geen ontzetting. Het is nooit een vraag geweest of we bepaalde conclusies naast ons neer moesten leggen.'

Antroposofie

Heeft de bestudering van bepaalde citaten van Steiner je houding ten opzichte van de antroposofie veranderd?

'Ik heb al die citaten over bijvoorbeeld de indianen opgezocht en becommentarieerd. Dat is een heel intellectueel werk. Toen ik later weer tijd had om voor mezelf antroposofie te lezen, merkte ik dat ik het gedachtegoed weer anders opnam. Het rapport heeft innerlijk veel in me teweeg gebracht. Ik zelf lees veel meer met het hart. Dat heb ik ervaren. Voor zo'n rapport ben je intellectueel bezig en dat is maar een fletse aangelegenheid. Het heeft absoluut niet tot gevolg gehad dat ik Steiner met meer antipathie ben gaan lezen. Ik ben wel meer bewust geworden van het feit dat Steiner in zijn manier van uitdrukken zich bedient van de taal die toen gangbaar was. Dat hij werkelijk iemand is die staat aan het begin van de twintigste eeuw. Dat kleurt zijn taal en optreden. Dat neem ik hem absoluut niet kwalijk.'

Wanneer leerde je de antroposofie kennen?

'Dat was aan het einde van de jaren zestig. Ik herinner me een moment nog heel goed. Ik

zat in de zomervakantie in de tuin en luisterde naar de radio. Opeens klinkt er een bericht over de Russische inval in Praag! Ik zat toen voor het eerst met mijn neus in een boek van Steiner en verdiepte me in de Saturnusontwikkeling. Dat was dus in 1968. Een paar jaar daarvoor was ik als zestienjarige actief in de provobeweging en toen ik een ingezonden brief stuurde naar de Zeister Courant, kwam er een telefoontje van ene Theissen. Dat bleek een antroposoof te zijn die leraar was geweest aan de Zeister vrijeschool. Hij zocht contact met jongeren en door hem leerde ik de antroposofie kennen.

In die jaren was ik erg zoekende. Ik ben opgegroeid in een hervormd gezin, maar had het gevoel dat er meer moest zijn. Ik was geïnteresseerd in Yoga en Zen, had Jung gelezen. Toen ik met Theissen in contact kwam vroeg ik hem of de antroposofie ook een scholingsweg kende en toen leende hij me zijn exemplaar van de Geheimwissenschaft. Het was mijn eerste boek van Steiner en ik heb er een jaar over gedaan om dat uit te lezen!

Hoe begin jij je dag?

'Ik begin de dag met een aantal meditatieve oefeningen direct na het opstaan. Daarna komt de rest: wassen, scheren, ontbijten, tandenpoetsen.'

Je leest geen voordracht in de ochtend?

(Roel Munniks schrikt zichtbaar. Slaat zijn handen voor de mond, schudt dan heftig zijn hoofd.)

'Welnee! Dat zou ik niet kunnen. Ik mediteer. Dat is alles. Er is tussen de middag nog een meditatief moment en voor het slapen gaan.'

Studie

Wat is je vaste moment voor studie?

'Ik heb überhaupt geen vast moment voor studie. Ik heb momenteel ook niets onder handen waarmee ik bezig ben. Dat is meestal alleen in de vakantie zo. Uit mezelf kom ik verder weinig aan studie toe. Dat is meer van vroeger, dat is geweest. Ik weet niet waarom. Ik studeerde natuurlijk intensief voor de Haagse ledengroep. Ik zat jaren in de voorbereidingsgroep en dan moest je die voordrachten natuurlijk goed kennen. Nu ontbreekt gewoon de tijd.'

Is de 'Gesamtausgabe' een berg die je wilt beklimmen?

'Nee. Ik heb helemaal niet de neiging om al die boeken systematisch te lezen. Absoluut niet. Waarom zou ik? Als je me vraagt welk boek mijn favoriet is, zou ik zeggen Theosofie. En de mysteriedrama's, daar voel ik me zeer in thuis. Die heb ik ook talloze malen gezien. Geweldig! Die stukken zijn zo reëel. Je ziet heel concreet de inwerking van de geestelijke wereld op ons bestaan. En dan al die valkuilen. Je ziet hoe de mens klimt en struikelt. Hij krabbelt ook weer overeind en dat is bemoedigend. Maar dat hij steeds weer kan struikelen is ook ontvucherend. De stukken spiegelen dus ook je eigen streven. Houden je op de grond.'

Meditatie

Je kunt een scholingsweg gaan, zonder de ambitie te bezitten een ingewijde te worden.

'Ja, dat geldt ook voor mij. De belangrijkste bevrediging ligt hierin dat een meditatieoefening steeds beter gaat. Soms, heel soms, beleef je dan een moment van rust, van intense stilte. Dan valt echt alles om je heen weg. De stilte is dan absoluut. Daaraan beleef ik de grootste vreugde.

Maar bij de beroepsmeditaties ligt dat anders. Je mediteert dan natuurlijk ook om gewoon resultaten te bereiken in het werk. Als mij vroeger werd gevraagd een bepaalde persoon te beschrijven, dan kon ik dat absoluut niet. Ik ben van nature iemand die veel meer in de gedachtewereld leeft dan in de waarneming. Maar nu teken ik iemand zo uit. Dat heb ik geleerd door me 's avonds de mensen voor te stellen met wie ik gewerkt had.

Meditaties werken echt. Ik doe dus elke avond braaf de terugblik. In het begin was ik heel

vlijtig maar vroeg mezelf toch ook af of dat nu wel elke avond moest. Ik heb die terugblik toen een keer bewust nagelaten en de volgende ochtend werd ik wakker met een gevoel dat ik alleen maar kan omschrijven als grijs. Het voelde van binnen grijs. Dat was een leerzame ervaring.

De meditaties hebben mijn leven verrijkt. Ik heb wiskunde gestudeerd omdat ik op de middelbare school toevallig voor dat vak altijd een tien haalde zonder dat ik er echt iets voor hoefde te doen. Maar als ik op die jaren terugkijk, dan voelt dat ook als grijs, rechthoekig en dor. Mijn leven in de antroposofie is met name door de euritmie veel kleurrijker geworden.'

De Antroposofische Vereniging

Je hebt nogal wat bestuursvoorzitters meegemaakt in de afgelopen tien jaar: Joop van Dam, Paul Mackay en Ron Dunselman. Geeft ieder een eigen signatuur aan de groep?

'Ik zie dat zo. Met Lievegoed is de antroposofie maatschappelijk bekender geworden. Lievegoed was zelf een bekendheid. Dat is ook wat Steiner wilde: de voorzitter moet een bekend iemand zijn. Bij Ate Koopmans en Joop van Dam was dat veel minder het geval. Paul Mackay heeft een revolutionaire beweging gemaakt, door de werkgebieden een plaats te geven. Hij heeft de secties ingericht en daarmee is de maatschappelijke betrokkenheid van de Antroposofische Vereniging enorm gegroeid. Paul Mackay heeft dus duidelijk zijn stempel op de vereniging gedrukt. Absoluut.'

De Antroposofische Vereniging, aldus Steiner in 1923, is 'iets sektarisch, iets wat geïmpregneerd is met allerlei fanatisme, eigenzinnigheid, abstract idealisme, vaag mysticisme...' Is dat veranderd sindsdien?

'Hier heb ik eigenlijk geen antwoord op. Er is van alles in de vereniging. Er zijn natuurlijk sektarische en ook fanatieke mensen, en abstracte idealisten, zeker, die zijn er ook, net zo goed als vage mystici. Ik wil er iets anders over zeggen. Er is sinds de jaren twintig zoveel veranderd. Indertijd was de Antroposofische Vereniging nummer een. Iedereen die werkzaam was op een antroposofisch instituut was automatisch lid. Stel je dat nu eens voor! Maar de werkgebieden zijn enorm geëvolueerd. Vroeger werd gezegd dat die werkgebieden iets te leren hebben van de vereniging. De vereniging behoedt de antroposofie en het bestuur treedt zonnodig op. Wat een quatsch. Ik heb het een paar jaar geleden al gezegd: het wordt tijd dat we het omkeren. De vereniging kan iets leren van de werkgebieden, want die staan tenslotte in de maatschappij. De vereniging is te log, evolueert te weinig mee, in mijn ogen.'

Zie je de vergrijzing als een probleem?

'Ja, de vergrijzing zie ik als een probleem. Maar de antroposofie blijkt op mijn werk absoluut niet dood. Antroposofie als zodanig, als wezen heeft niet afgedaan. Ik zelf ben echt een "ledengroepenmens", daar kom ik uit voort en mijn maandagavond is lange tijd heilig geweest. Antroposofie moet je studeren. Maar het probleem is dat het steeds moeilijker blijkt om antroposofie te begrijpen. Het is een algemene tendens dat er minder wordt gelezen. Ik merk het ook aan mezelf. Ook het allereerste bestuur had veel meer gelezen dan wij nu.

Maar antroposofie in het werk is voor mij van veel groter belang dan het telkens lezen van voordrachten.'

Het lot

'Neem de heilpedagogie, daar werk je met mensen die vaak een verschrikkelijk lot doormaken, dat is gewoon niet te geloven. Je krijgt het gevoel: ze zijn gekluisterd aan hun onvermogen. Dan wordt de vraag waarin kan zo'n kind zich dan wel uiten. Daar ga je naar op zoek. Ik denk dat het wezen van het kind niet echt is geïncarneerd, maar zich veel meer om het kind heen beweegt. Dus ga je op zoek in de omgeving. Meditatie helpt om innerlijk toegang tot een kind te krijgen en ogenschijnlijk toevallige gebeurtenissen te

kunnen duiden. De volgende stap is de vraag wat het betekent om zo immens eenzijdig in het leven te moeten staan. Dat moet enorm op het leven na de dood en op die ziel inwerken.'

Is het een gevolg van een vorig leven, of werkt het vooruit naar een toekomstig bestaan?
'Daarvan zeggen we dat het geen zin heeft om die vraag te beantwoorden. Als iemand gewond raakt door een verkeersongeluk, dan ga je ook niet vragen of hij nou schuld heeft of niet, je steekt de armen uit de mouwen en helpt. Dus of iemand lijdt door een vorige incarnatie is niet aan de orde.

Ik had laatst een heel onhandelbaar kind. Ik zat bij hem op de grond en deed zijn euritmieschoenen aan. Ik keek hem plots aan en dacht: wat betekent het om zo in het leven te moeten staan? Ik beleefde die vraag opeens intens. Het uur daarna verliep toen fantastisch. Wat kan ik er verder over zeggen?'

Euritmie

'Ik zie euritmie als de manier om de geestelijke realiteit in deze aardse wereld te hanteren. Er is niks geestelijker dan een euritmiegebaar. Dat beleef ik zelf en het is een geschenk dat je aan mensen kunt geven, bij een goed gelukte voorstelling. Ik ervaar dat ook in de euritmie therapie. Wat je doet is de mens weer verbinden met zijn geestelijke oorsprong. Dat is ook de reden waarom ik nooit zal stoppen met dat werk. Je helpt de mensen in hun ontwikkelingsstoornis en helpt ze een stap zetten. Fantastisch!'

'Ik blijf erbij, mijn hele leven: er deugt geen woord of 't is vanuit alleenzijn met mijzelf geschreven.' Deze dichtregels zijn van Adriaan Roland Holst. Gelden ze ook voor jou? Heb je bewust gekozen voor een leven alleen?

'Nee, dat is geen bewuste keuze. Daar ligt niet het ware mens-zijn, in het alleen zijn met jezelf, dat is quatsch. Het ligt juist in de ontmoeting, in het werk met anderen. In alleen zijn met jezelf bereid je je voor. Het alleen zijn is voor mij geen bewuste keuze, eerder een opgave. Mensen met een gezinsleven kunnen snakken naar een avond voor henzelf. Zo beleef ik het nooit. Je moet die tijd van alleen zijn ook vruchtbaar maken.'

Is de vrucht van het alleen zijn dat je tijd hebt voor introspectie?

'Als je mijn agenda ziet dan ben ik niet zoveel alleen hoor. Ik ben blij als ik op een zaterdag niet ook nog weer wat te doen heb. Dat alleen zijn is ook relatief. Het klinkt misschien gek, maar een deel van de vervulling die ik nu mis omdat ik geen kinderen heb, beleef ik met de kinderen op mijn werk in Christophorus. Dat biedt zoveel ontmoetingsvreugde. Ik kan mezelf niet zien als iemand die alleen achter een bureau zijn tijd doorbrengt. Er is in mijn leven een heel duidelijk ademend ritme tussen alleen zijn en onder mensen zijn.'

Mensen noemen je een oester, zo gesloten als jij bent.

(Hij kijkt ernstig.) 'Ja, dat weet ik.'

Je schijnt slecht tegen ruzie te kunnen? Je gaat confrontaties uit de weg?

'Ik vind ruzie echt verschrikkelijk. Als ik geëmotioneerd raak, wordt de situatie er alleen maar hopeloziger op. Ik spreek nu uit ervaring. Dat helpt dus niet. Daarom probeer ik dat te vermijden.'

Als ik mensen spreek over je werk dan wordt je werkkraft en discipline geroemd.

'Ja, dat weet ik.' (Hij lacht aanstekelijk)

Heb je die discipline ontwikkeld of kun je geen nee zeggen?

'Ik denk dat het met mijn opvoeding te maken heeft, met mijn ouders. Dat is dus een stukje erfelijkheid. Een gevoel van verantwoordelijkheid ook: als je iemand iets toezegt

moet je het ook doen, klaar. Dat vind ik gewoon vanzelfsprekend.'

Artikel uit: **Motief, maandblad voor antroposofie** - nr. 51, april 2002

© Antroposofische Vereniging in Nederland

www.antroposofie.nl